

Голові разової спеціалізованої вченої ради з розгляду та захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії Міжрегіональної Академії управління персоналом, докторові економічних наук, професору **Братусь Г.А.**

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з державного управління Дачій Надії Василівни на дисертаційну Здольника Віталія Валерійовича на тему: «Механізми розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка», подану до захисту у спеціалізовану вчену раду Міжрегіональної Академії управління персоналом на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка»

На підставі вивчення дисертації та опублікованих за дослідженою темою наукових праць здобувача, виконаних Здольником Віталієм Валерійовичем, можна констатувати наступне щодо актуальності ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, достовірності та наукової новизни одержаних результатів, повноти їх викладу в опублікованих працях та запропонувати оцінку проведеного дослідження.

Актуальність теми дисертаційного дослідження та зв'язок із науковими програмами.

Актуальність наукового пошуку Здольника В.В. визначається нагальною потребою подолання деструктивних наслідків для промислового сектору України, спричинених як довготривалою техніко-технологічною відсталістю, так і критичними викликами повномасштабної війни. У сучасних умовах інноваційна діяльність перестає бути опціональним елементом стратегії і перетворюється на фундаментальний механізм адаптації та виживання.

Тема дисертації є особливо актуальною з огляду на аспекти необхідності зміни економічної парадигми. Здобувач аргументовано доводить, що фіксація сировинної моделі (частка низькотехнологічної продукції – 58,3%) веде до деградації промислового потенціалу. Розробка механізмів, що стимулюють перехід до високих технологій, є ключовою для майбутнього відновлення.

Враховуючи вищі, порівняно з країнами ЄС, показники енергоемності та викидів CO₂ у вітчизняній промисловості, запропоновані автором інноваційні підходи відповідають євроінтеграційним зобов'язанням України.

В умовах втрати ринків збуту та логістичних вузлів, досвід переорієнтації підприємств на ринки ЄС (на прикладі ПрАТ «Костопільський завод скловиробів») потребує наукового осмислення та тиражування.

Вибір теми дослідження є цілком виправданим, а її спрямованість на розробку цілісних механізмів розвитку відповідає пріоритетним напрямкам розвитку національної економіки.

Дисертаційне дослідження Здольника В.В. має чітку інституційну прив'язку та є логічним складником планових наукових пошуків. Робота виконана згідно з планом науково-дослідних робіт ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» за темою: «Удосконалення управління бізнес-процесами на підприємствах» (номер державної реєстрації № 0121U114721). Роль автора в межах виконання цієї НДР є суттєвою. Здобувачем безпосередньо обґрунтовано концепцію стратегічного інноваційного розвитку промислового підприємства, яка стала важливою теоретичною частиною загальної теми. Авторські розробки щодо інтеграції інноваційної стратегії у систему корпоративного управління дозволили розширити методологічну базу кафедри у сфері бізнес-адміністрування.

Зв'язок із державною тематикою підтверджує, що дисертація не є відірваною від актуальних потреб академічної спільноти та має як фундаментальну основу, так і чітко окреслене прикладне спрямування.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз представленої дисертації дозволяє стверджувати, що наукові положення, висновки та рекомендації Здольника В.В. характеризуються високим ступенем обґрунтованості, логічною послідовністю та достовірністю. Це підтверджується використанням комплексної методології, яка поєднує теоретичні узагальнення з глибоким емпіричним аналізом.

Основними чинниками, що забезпечують достовірність результатів, є наступні.

Використання солідної теоретичної та інформаційної бази. Висновки дисертанта ґрунтуються на критичному опрацюванні сучасного наукового доробку, що дозволило ідентифікувати прогалини в системному підході до інноваційної діяльності. Автор оперує значним масивом статистичних даних щодо технологічного стану промисловості України, зокрема показниками інтенсивності викидів CO₂ та частки низькотехнологічної продукції (58,3%), що створює об'єктивне підґрунтя для висунутих гіпотез.

Репрезентативність об'єкта дослідження. Обґрунтованість практичних рекомендацій підтверджується поглибленим аналізом ПрАТ «Костопільський завод скловиробів». Автор не обмежився формальним описом, а провів детальний аудит фінансового стану за 2021–2024 рр. Достовірність висновків підкріплена позитивною динамікою активів (зростання на 866,4 млн грн) та стабільно високою часткою власного капіталу (до 86,2% у 2024 р.), що доводить наявність реального ресурсного підґрунтя для реалізації запропонованих інноваційних стратегій.

Методологічна коректність розробок. Запропонована комплексна система оцінювання базується на розрахунку інтегрального показника через чотири спеціалізовані коефіцієнти. Кожен із коефіцієнтів має чітку формульну структуру та розраховується на основі перевірених показників звітності підприємства, що виключає суб'єктивізм та забезпечує відтворюваність методики (п. 7 висновків).

Логічний зв'язок між аналізом та концептуальними рішеннями. Сформована автором концепція стратегічного інноваційного розвитку (п. 6 висновків) є прямим наслідком виявлених проблем (сировинна орієнтація, технічна відсталість). Перехід від окремих інноваційних заходів до комплексного інжинірингу процесів є логічно обґрунтованою відповіддю на потребу підвищення конкурентоспроможності в умовах воєнного стану та виходу на європейські ринки (експорт склотари — 51% у 2022 р.).

Апробація та впровадження. Високий ступінь достовірності підтверджується позитивними результатами впровадження авторських розробок у діяльність ПрАТ «Костопільський завод скловиробів», ТОВ «ТМС Груп» та ТОВ «Дружківський вогнетривкий завод». Отримані акти впровадження свідчать про реальну економічну та управлінську цінність сформульованих рекомендацій.

Таким чином, дисертація Здольника В.В. є зразком науково-прикладного дослідження, де кожен теоретичний тезос підкріплений математичними розрахунками та практичним досвідом функціонування промислового сектору.

Достовірність, наукова новизна і практичне значення результатів дослідження.

Наукові результати дисертації Здольника В.В. характеризуються системністю, новизною та спрямованістю на розв'язання актуальних проблем інноваційного розвитку промисловості. Достовірність результатів базується на адекватності обраних методів дослідження, коректному використанні статистичного інструментарію та підтверджена результатами апробації.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у наступному.

Вперше розроблено концепцію стратегічного інноваційного розвитку промислового підприємства. На відміну від існуючих підходів, концепція базується на принципі інжинірингу інноваційних процесів та безперервного моніторингу. Автор обґрунтував, що стабільність підприємства залежить від інтеграції інноваційної стратегії в усі рівні корпоративного планування, що

дозволяє нарощувати інноваційний потенціал (продуктовий та операційний) у довгостроковій перспективі.

Удосконалено комплексну систему оцінювання ефективності інноваційної діяльності. Здобувачем запропоновано оригінальний методичний підхід, що базується на розрахунку інтегрального показника. Останній формується через чотири авторські коефіцієнти: ефективності ресурсної забезпеченості (на основі 4-х показників), застосування необоротних активів, управління інноваційною діяльністю (на основі 3-х показників) та інвестиційної привабливості. Такий підхід дозволяє отримати об'єктивну кількісну оцінку та ідентифікувати слабкі ланки в інноваційному циклі.

Удосконалено перелік етапів інноваційної діяльності. Автор деталізував алгоритм від перегляду корпоративної стратегії до комерціалізації інновацій, ввівши стадії багатокритеріальної перевірки проектів (маркетинговий, технологічний та фінансовий аналіз) та тестування дослідних зразків, що мінімізує ризики на етапі впровадження.

Набули подальшого розвитку теоретичні положення щодо дефініцій «інновація», «інноваційна діяльність» та «інноваційний потенціал». Автор змістив акцент на комерційну реалізованість та здатність підприємства ефективно використовувати наявні ресурси для якісного оновлення виробництва. Також уточнено напрями інноваційної діяльності (НДДКР, організаційні інновації, маркетингові дослідження), що адаптує їх до умов цифрової трансформації.

Практична цінність дослідження полягає у створенні прикладного інструментарію для підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств України.

Розроблені методики оцінювання та стратегічного планування дозволяють менеджменту (зокрема на прикладі ПрАТ «Костопільський завод скловиробів») успішно переорієнтовуватися на європейські ринки, оптимізувати структуру активів (збільшення власного капіталу до 86,2%) та забезпечувати прибутковість навіть у воєнний період.

Рекомендації щодо подолання сировинної спрямованості експорту (яка становить 58,3%) та впровадження нових бізнес-моделей (стартапи, інноваційні лабораторії) можуть бути використані при розробці програм післявоєнного відновлення промисловості.

Результати дослідження підтверджені актами впровадження у ТОВ «ТМС Груп», ТОВ «Дружківський вогнетривкий завод» та в освітній процес Міжрегіональної академії управління персоналом, що підкреслює їх універсальність та дієвість.

Таким чином, наукові положення дисертації мають завершений характер, є логічно обґрунтованими та мають суттєве значення як для розвитку економічної науки (спеціальність 051), так і для практичної діяльності промислових підприємств.

Основний зміст роботи та її структура

Дисертаційна робота Здольника Віталія Валерійовича присвячена науковому обґрунтуванню теоретико-методичних засад та розробці практичних рекомендацій щодо формування та функціонування механізмів розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств. Зміст дисертації повністю відповідає заявленій меті та завданням дослідження.

Робота має класичну структуру, що складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 198 сторінок. Текст ілюстрований 23 таблицями та 18 рисунками, що значно полегшує сприйняття складних аналітичних даних та авторських розробок. Список використаних джерел містить 112 найменувань, що свідчить про високу якість опрацювання вітчизняного та зарубіжного наукового доробку.

Матеріал викладено стисло, логічно та аргументовано. Автор демонструє послідовність наукового пошуку, яка охоплює: теоретичний блок: аналіз сучасних тенденцій, уточнення понятійного апарату («інновація», «інноваційний потенціал») та ідентифікацію особливостей управління інноваціями в промисловості; аналітико-дослідний блок:

оцінювання сучасного стану та динаміки інноваційної активності підприємств України, а також глибокий діагностичний аналіз діяльності ПрАТ «Костопільський завод скловиробів» за 2021–2024 рр.; проектно-рекомендаційний блок: розробку концепції стратегічного інноваційного розвитку, вдосконалення інтегральної системи оцінювання ефективності та формування прикладних рекомендацій щодо підвищення дієвості механізмів інноваційного оновлення.

Логіка побудови роботи дозволяє покроково простежити шлях від ідентифікації наукової проблеми (технологічна відсталість та сировинна спрямованість) до обґрунтування конкретних інструментів її розв'язання.

Повнота викладу основних результатів в опублікованих працях

Основні наукові положення, висновки і рекомендації, отримані у дисертаційному дослідженні Здольника Віталія Валерійовича, повною мірою викладені в опублікованих автором працях.

Загальна кількість публікацій становить 7 наукових праць загальним обсягом 2,38 друк. арк. До складу опублікованих праць входять: 3 статті у наукових фахових виданнях України; 1 стаття у періодичному науковому виданні іншої держави, яка входить до Європейського Союзу; 3 публікації апробаційного характеру у матеріалах науково-практичних конференцій.

Зміст публікацій корелює із розділами дисертації: у фахових статтях обґрунтовано концептуальні засади стратегічного розвитку та методiku оцінювання інноваційної діяльності, а в матеріалах конференцій висвітлено аналітичні аспекти та практичні рекомендації. Особистий внесок здобувача у працях, опублікованих у співавторстві, чітко визначений та полягає у розробці авторських моделей та механізмів.

Кількісний та якісний склад публікацій свідчить про достатню апробацію та повноту викладу основних результатів дисертації у вітчизняних і міжнародних наукових виданнях, що повністю відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії.

Дотримання академічної доброчесності

Дисертаційна робота Здольника Віталія Валерійовича виконана самостійно і демонструє повне дотримання здобувачем вимог академічної доброчесності, встановлених чинним законодавством України та науковою етикою.

Робота є результатом особистого наукового пошуку здобувача. Усі наукові результати, що виносяться на захист, зокрема концепція стратегічного інноваційного розвитку та комплексна система оцінювання ефективності, отримані автором особисто.

Усі використані в роботі цитати, ідеї, статистичні дані та матеріали інших авторів мають належне документальне оформлення, супроводжуються точними посиланнями на першоджерела та включені до бібліографічного списку.

За результатами ознайомлення з роботою та перевірки її положень, фактів академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації чи фальсифікації даних не виявлено. Використання даних фінансової звітності ПрАТ «Костопільський завод скловиробів» здійснено коректно та об'єктивно.

Наукові положення, сформульовані у дисертації, є оригінальними та відображають особистий внесок дисертанта у розвиток теорії та методології управління інноваційною діяльністю промислових підприємств.

Викладене дозволяє стверджувати, що дисертаційне дослідження Здольника В.В. повністю відповідає високим стандартам академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження.

Незважаючи на високий рівень обґрунтованості та наукової новизни дисертаційної роботи Здольника В.В., деякі положення, пов'язані з реалізацією розроблених механізмів в умовах трансформаційної економіки, можуть стати предметом наукової дискусії та викликають необхідність сформулювати низку зауважень.

1. Автор пропонує розраховувати підсумковий рівень ефективності інноваційної діяльності як середньоарифметичне значення чотирьох коефіцієнтів (п. 7 висновків). Проте такий підхід передбачає рівнозначність усіх факторів, що є дискусійним. Для промислових підприємств різних галузей (наприклад, енергоємне склоробне виробництво та легка промисловість) вагомість ресурсної забезпеченості та інвестиційної привабливості може суттєво різнитися. Відсутність деталізації процедури встановлення вагових коефіцієнтів дещо знижує універсальність методики.

2. У концепції стратегічного інноваційного розвитку автор робить акцент на «підтриманні стабільного рівня інноваційної активності» (п. 6 висновків). Водночас у кризових умовах воєнного стану стратегія «стабільності» може вступати у протиріччя з необхідністю радикальних інноваційних проривів (диверсифікація, повна зміна технологічного циклу). Було б доцільно чіткіше розмежувати підходи до управління інноваціями в умовах стабільного розвитку та в умовах екстремальної невизначеності.

3. Автор слушно наводить дані про високу інтенсивність викидів CO₂ у вітчизняній промисловості. Проте у запропонованому переліку напрямів інноваційної діяльності (п. 8 висновків) екологічні інновації та впровадження технологій «зеленого переходу» не виділені як окремий пріоритетний вектор, що є критичним для повноцінної інтеграції підприємств у європейський економічний простір.

4. У роботі згадується управління персоналом у сфері НДДКР, проте в умовах масової міграції та дефіциту технічних фахівців, механізм утримання та розвитку «талантів» (наукових кадрів) у структурі інноваційного потенціалу потребує більш чіткої інструментальної формалізації, а не лише загальних рекомендацій.

5. Автор пропонує проведення «всеохоплюючого моніторингу» (п. 6 висновків). Проте реалізація такого підходу вимагає від підприємства високого рівня автоматизації та наявності відповідної ІТ-інфраструктури. Дискусійним є питання: наскільки малі та середні промислові підприємства

(не лідери ринку, як ПрАТ «КЗС») спроможні забезпечити таку глибину моніторингу без надмірного зростання трансакційних витрат.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Здольника Віталія Валерійовича на тему: «Механізми розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств» є цілісною, завершеною, самостійно виконаною науковою працею, яка характеризується вагомою науковою новизною та має значний науковий і практичний інтерес.

Дисертаційна робота відповідає вимогам: Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261 (зі змінами); Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами).

Здольник Віталій Валерійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка».

Офіційний опонент,

професор кафедри економічної теорії,
інтелектуальної власності та
публічного управління

Поліського національного університету,

д.держ.упр., професор

Н.В. Дацій